

Životní prostředí – prostředí každého z nás

Lokální alternativy vůči korporátnímu potravinovému režimu jako významný faktor udržitelné, spravedlivé, demokratické a ke krizím odolné výroby a spotřeby potravin

Dr. Michaela Pixová & Dr. Christina Plank

Institute for Development Research, Department of Sustainable Agricultural Systems,
BOKU - University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna

Od pádu železné opony se ve střední a východní Evropě rozvinul korporátní potravinový režim. V současném Česku figurují dva hlavní vývojové trendy: na jedné straně malý počet velkých agroholdingů ovládá většinu zemědělské půdy. Na druhé straně značná část populace zemědělskou půdu vlastní, ale také je zapojená do nejrůznějších forem potravinového samozásobitelství. Interdisciplinárním způsobem s pomocí různých teorií analyzujeme postavení a rozvoj „alternativ“ v českém korporátním potravinovém režimu s ohledem na jeho specifický postsocialistický kontext. „Dohánění“ kapitalistického „Západu“ spolu s dominancí velkých zemědělských podniků nesoucích dědictví socialistické kolektivizace připravily půdu pro hegemonní postavení „potravin odnikud“, které v rámci globalizovaného a neudržitelného zemědělského a potravinového systému vzdalují spotřebitele od výrobců. V paralelním světě „potravin odněkud“ se produkce a konzumace potravin odehrává podle agroekologických principů založených na spravedlnosti, udržitelnosti a demokratické kontrole. Bariérou pro rozvoj tohoto světa je však velká koncentrace zahraničních řetězců, přerušená farmářská tradice, nedostupnost půdy, či nedůvěra aktérů vůči státu a neschopnost se kolektivně organizovat. Komplikace souvisí i s nekoordinovanou sektorovou tvorbou politik a s nedostatečnou provázaností důležitých agend napříč ministerstvy, odbory a zainteresovanými skupinami. Potíže se vyskytují také na komunální úrovni, kde jsou dnes již ojediněle zaváděny městské potravinové politiky, nebo ekologizovány pachtovní smlouvy na obecní zemědělské půdě. Tyto kroky však často s potravinami souvisí jen okrajově, a nepromítají se do jiných městských agend, zejména do územního plánování, sociálních služeb, nebo lepší spolupráce se zahrádkářskými osadami. Celkově se v Česku na všech úrovních setkáváme s obecným nedostatkem společenského a institucionálního zájmu o otázku potravin, práva na potraviny a potravinové soběstačnosti v kontextu prohlubujících se krizí. V důsledku tohoto nezájmu hrozí další úbytek a degradace zemědělské půdy, její uchvacování nadnárodními společnostmi a zahraničními investory, úbytek zahrádkářských osad v důsledku pokračujícího developmentu, zvyšující se závislost na globálních dodavatelských řetězcích, a s tím související finanční nedostupnost potravin na českém trhu a pokračující zánik tradice samozásobitelství. Lokální alternativy vůči korporátnímu potravinovému režimu tak představují významný faktor udržitelné, spravedlivé a demokratické výroby a spotřeby potravin odolné vůči krizím, kterým by v Česku měla být věnována mnohem větší pozornost a institucionální podpora.